

2021
TENYIDIE

Total marks : 90

Time : 3 hours

General instructions:

- i) *Approximately 15 minutes is allotted to read the question paper and revise the answers.*
 - ii) *The question paper consists of 22 main questions. All questions are compulsory.*
 - iii) *Marks are indicated against each question.*
 - iv) *Internal choice has been provided in some questions.*
- N.B:** *Check that all pages of the question paper is complete as indicated on the top left side.*

SECTION – A (Kesi Mhaphrü)

1. Thedze hau phrülie di ketso kebako kelashülie:

Rome nu kenyimia puo va puo Rome nu kelhoumiako la rüsie chüpie kepekiekcü puo keseshü. Siro puoe zhakhra kevi se vi rükrü mu kreikhro zokecü chükeshüu tsütuo üdi se mechü pesishü. Süu sishü di lukihaki nu u do kekreiekcü chüshütuo üdi themia kekra vor mu süko donu keyu chü si sekecümia puo rei vor mu puoe mia ki vi rükrükcü rüsie puo chüshütuo üdi se pesishüwata. Die süu sishü di rünau pete rüla vorta di rüzhüchü nu themia ba rei jüta. Si ba di puo kekhuohi morei kekrei puorei sa mo di keyuchükesiu par mia mhodzü nu thalie tse kedipuo par tolo shi idi zeipfü bata. Keyuchükesiu dopuo nu nuketsu di thevo kecyo puo keruo chüpie ketho mhietouwata. Süla themiakoe puo üse thevo yopuo kevie setuo üdi puo lha nuta. Sidi uko puo lha ru mhapuorei ngulie mota tse pete dzieda pie kemerie chü di u nei seta.

Lieciemia puo rei vo süu meho ba ru puoe süu ki vikuocü chülie vi üta. Sidi puoe süsie nhie puo do chüshütuo üdi pesishü. Sitse süsie nhie themia krakuo vorta. Derei themiako keyuchükesiu vikuo zo ücü le di vor ukoe liecieu kreketuo lau thoü puo do chükeshü mehoketuo le zo vor mo. Unie kenienie par mia mhodzü nu thalie. Therieu keyuchükesiu thevo ngekcü do chü pevi seshü mu themiakoe u nei di dzieda seshü. Süsie liecieu meseta. Sitse puoe thevo yopuo kevie seketuo do chüshü mu ketho nu rei puoe thevo puo kevie setuo. Sidi puoe thevoyo nyieto kerei peto seshü ru thevoyo ruo se parta. Sirei themiakoe keyuchükesiu üse thevo keruo do chü sikuo üdi liecieu bu tuota nu nyanya chü parta. Derei liecie-ue themiako kekrütoukcü thashütuo üdi puo pfhe khro nu thevoyo se par. Sidi sie, “Mhakesimiako nieko thuo mha pepitoulie mo mo shi leliecie” ishü di tuota.

(a)	Rome nu kenyiū kedipuo keseshü ga?	1
(b)	Kenyiu kedipuo se mechü pesishü ga?	1
(c)	Keyuchükiesiu kikemhie di thedo kicüpua chüşhü ga?	2
(d)	Süsie nhie themiako kedipuo le di vor üsi ga?	2
(e)	Liecieu kedipuo thashüketuo la kikecüpuo chüşhü mu kedipuo se themiaiko ki pushü ga?	2
(f)	Dieca hanie puo kepetsou-u thushülie:	1+1=2
	(i) Krakuo (ii) Kevie	

4. **Hako chatha khakeshü medzi di kelashülie:** **12x1=12**
- (a) Huomia tseiphrei sekecü nyiya. (*Rhiepie kebau zasou kiu nu ba ga?*)
- (b) _____ teikhrie bu a lie va phrewate. (*Ungo pfhephra thushülie*)
- (c) A thie phikou kesa puo khrülie. (*Kerheiro kejü thenuthepfu zakie rhieshülie*)
- (d) Nhicuko ta vi se vorzhie. (*Diechau nu dietho-u rhieshülie*)

- (e) Sorkari-e kezekevi houndo puo pethoshüte. (*Zakro-u rhieshülie*)
 - (f) Puo mithu kezha puo ba. (*Kepevie zasou-u rhieshülie*)
 - (g) Themia pete khunhie sia zotuo. (*Mhaphrü dietso rhieshülie*)
 - (h) Puo vor _____ tuote. (*Diekhe puo pie kheshülie*)
 - (i) Puoe puo rügu la chülie. (*Diepe rhieshülie*)
 - (j) Puo khoutie huo cülie. (*Ketsakekra dietso rhieshülie*)
 - (k) Siezikecü u shürho la vithor. (*Puotei diebau rhieshülie*)
 - (l) 'Zivi' hau se kemejükecü dietso nu thushülie.
5. Zasou kezapie kitsuo chüpie ba ga? Kenie thushülie. 1+2=3
6. **Hakhro kebau Tenyidie nu thuyie chüshülie:** 5
 Smiling can be good for you. Research shows that smiling slows down the heart and reduce stress. A genuine smile blesses those on the receiving end as well. Without saying a word, it can tell others that you like them and that you are pleased with them.

SECTION – D (Diemvü)

Thedze

- 7. Kikemhie cümia bu thupfheya ga? 1
- 8. Keviphuü rünoukemo zasi kedipuo chüpie ba ga? 2
- 9. Pehümia zau kralie kemochie Tenyimia puoe thehouthebako nu kimhieya ga? 2
- 10. 'Khrü ngu rie' ikecü sü kedipuo pu ba ga? 3
- 11. Tenyimia thenyi puorhi kekrecü kide baya ga? Süko thushülie. 1+2=3
- 12. Krütamia puo gei peyumhasi thachüketa mu vikeba kimhie di silieya ga? 4
- 13. a. "*Hou, lukonuomia suomia soso rei di...*"
 - (i) Supuo die hau pu ga? 1
 - (ii) 'Lukonuomia' sü suomia ga? 1
 - (iii) Keviphuü die kicüpuo pushü ga? 3

Moro

- b. Socüsonyi chükecü puoca kemeyie kenie la chüyakezha nie thushülie.
 'Mezoumezie' preikecü la kedipuo chüya mo ga? (3+2=5)

Geizo

- 14. 'Thenupfü Kelhou' geizo-u nu suomia dzevi le mha pete rüguopie uko tsü tuoya üdi pu ga? 1

15. 'Kekhriethoko' geizo-u nu ükezopfüe suomia bu rhei pecha ba di puo rei
nhicumia kemhie kedipuo chükeshü mengu üdi pu ga? 2
16. 'A Mhi Pie Kengu' geizo-u nu ükeзомiaе kedipuo ngushü di mhale
rünoukemo die pu ga? 2
17. **Geizo diecha hanie puoca vatshashülie:** 3+3=6
- a. *Nhicu ki we phichüzha kesu,
Phichülie ro nhicuzha mengu;
Nhicu chü di nhicuzha kesu;
Phichülie ro phichüzha kesu.*
- b. *Kijü kelhou themianuo ha bu
Siaüjü mo ba seiya üro
Mha kevi chü mechü dze medo
Keshako zha kide vituo shi!*
18. 'Kelhoumhasi' geizo-u nu kelhou tha chiekeshüko pede di thushülie. Mia
puoe kelhou tha hako yopuo rei pralie moketa sie kimhie di lhouwaya
üsi ga? 3+1=4
19. a. *No we lhou sie mele sedelie,
Kenienuo nie merü kelho chü;
Mhathomhachü pete nie rüdie,
Kerülei tei pejüyaluolie.*
- (i) Diecha hako geizo kiu nunu se par ga? 1
- (ii) Puo krüe puo gei kedipuo merü ba üsi ga? 2
- (iii) Thenumia bu kedipuo kejü la ja tuo monyü supuo nei chülie di teigei
kedi nu u ya kevimia chülienu pu ga? 2
- Moro**
- b. *Kepenuopfü hie kecha rünyü
Zoshü puo di hie krü hie pfutsa
Chü kethako kerheiro chü
Pecha zopie rüna rütso chü
Lashü puocie n medo üro.*
- (i) Diecha hako supuae zoshü ga? (1)
- (ii) Kepenuopfü ki kedipuo cha ba ga? (2)
- (iii) Kedipuo rüna rütso chü ba üsi ga? (2)

Noudo Dze

20. Dziese-o mu Virielie unie kiüdi unie keke chülie mo tuota ga? **2**
21. Kedipuo la dzieyhakelie va seu nu Neituonyü kata ga? **3**
22. a. Ruopführielie mu puo kinumia unie kedipuo pupie unie nuonuoko petha baya ga? Unie nuonuoko sier kikemhiemia chülie ga? **3+2=5**

Moro

- b. “*Avu mia thuo kehoupuo chütieya rei vo Dietho-o nuoko ki avu kejo chawa molie kenjüta zolie, moro u kikru kejo hau thuo u biekhriwatieya batelie.*”
- (i) Avu hau suomia pu ba ga? (1)
- (ii) Supuo diecha hau pu ga? (1)
- (iii) U kikrue kejo kikemhiekcü kro puo chüwata üsi ga? (3)
